

Länsstyrelsen
Stockholm

Nr 2 – maj 2014

Landsbygd i Centrum

Tema: Kulturmiljö

Foto: Christer Erlandson

Länsstyrelsen i Stockholms län
Hantverkargatan 29
Box 22067
104 22 Stockholm

Tfn: 010-223 10 00 (vxl)
Fax: 010-223 11 10
Besök oss gärna på
www.lansstyrelsen.se/stockholm

Redaktion: Hanna Williamsson, Mette
Kjöbek Petersen, Ylva Berry,
Ulrika Geber (ansvarig utgivare)

Tryckeri: Lenanders Grafiska

I detta nummer kan du bland annat läsa om:
Landsbygdsutveckling med avstamp i historien
Det händer saker på Lundagravfältet
En ridtur genom historien
Från fallfärdigt till en prydnad för gården
Gamla träd i odlingslandskapet
Fyra sidor annonser med kompetensutveckling

Lantbruksledaren

När detta skrivs har hela Sverige haft ordentligt högt tryck under ett par veckors tid och i Stockholms län klarades mycket av vårbruket av innan kylan kom åter.

Vi fortsätter vår ambition att på olika sätt visa på erfarenheter och aktiviteter med stöd ur Landsbygdsprogrammet 2007 till 2013 för fortsatt arbete och inspiration. Temat för detta nummer av Landsbygd i Centrum är natur- och kulturmiljö. Det finns en ökad medvetenhet om värdet av att bevara och utveckla dessa miljöer i länet, utöver det självklara, för sin egen och framtida generationers skull. Reportaget om pilgrimsvandring i Vallentuna tror jag ger fler än mig lust att omedelbart bege sig dit för att vandra, besöka medeltida kyrkor och övernatta på något trevligt bed & breakfast. Ridleder och paket-erbjudande till häst som skapas med bland annat utgångspunkt i historiska kartor är andra spännande idéer där företagande samverkar med natur- och kulturmiljöer. Men du kan också läsa om erfarenheter, där ett lokalt engagemang möjliggjort restaurering av gamla kulturmiljöer och samtidigt blivit en betydelsefull mötesplats i bygden.

På Länsstyrelsen arbetar vi hårt för att alla som redan fått stöd inom Landsbygdsprogrammet 2007 till 2013 ska få sin ansökan om utbetalning handlagd i tid. Det är otroligt viktigt att ansökan är korrekt och komplett. Lämna den gärna till en handläggare på vår Drop-in, tisdagar mellan klockan 8.30 och 10.00.

Långsamt börjar nya Landsbygdsprogrammet

2014-2020 att ta form. Budgeten för bredbandsstöd är förstärkt i nya programmet. I Stockholms län kommer drygt 150 miljoner kr finnas för stöd till investeringar i bredbandsinfrastruktur 2014 till 2020, med start för ansökningar i september. Vissa stöd för investeringar i jordbruket kommer också vara möjliga att söka i september, medan stöd för investeringar i rovdjursavvisande stängsel kan sökas redan nu i maj.

Nu pågår arbetet med de regionala handlingsplanerna med prioriteringar och urvalskriterier. I september och november ska Länsstyrelsen skicka in förslag till planer till Jordbruksverket för Landsbygdsprogrammet och Fiskeriprogrammet. Ett utkast för den första delen av handlingsplanen kommer att skickas på remiss till programmets partnerskap och läggas ut på vår webb före sommaren.

Rättelse: I förra numret publicerades den här bilden i artikeln om Aud Rendahl. Bilden har ingenting med hennes verksamhet att göra och hon vill på intet sätt bli förknippad med den. Vi ber om ursäkt för det inträffade!

Ulrika Geber

Lantbruksdirektör

Om Landsbygd i Centrum

Tidningen Landsbygd i Centrum ges ut av enheten för lantbruksfrågor på Länsstyrelsen i Stockholms län. Den vänder sig till lantbrukare och andra företagare på landsbygden i länet. Detta är det andra numret av tre som kommer att ges ut under 2014. Varje nummer innehåller temaartiklar, information om stöd till landsbygden och annonser med olika typer av kompetensutveckling.

Prenumerera på Landsbygd i Centrum!

Du som inte håller tidningen i din hand, utan läser den på din datorskärm, vet att tidningen också finns som elektroniskt nyhetsbrev. En prenumeration på det elektroniska nyhetsbrevet tecknar du enkelt genom att uppge din e-postadress på vår webbsida, www.lansstyrelsen.se/stockholm/lic. Då får du, förutom tidningen, också nyheter och inbjudningar till kompetensutveckling. Glöm inte att teckna ny prenumeration om du byter e-postadress!

Om du vill ha nästa nummer i din brevlåda istället eller vill avsäga dig papperstidningen kan du skicka ett e-postmeddelande till oss:

lantbruk.stockholm@lansstyrelsen.se

Nästa nummer av Landsbygd i Centrum kommer i brevlådorna den 29 september och som elektroniskt nyhetsbrev 22 september.

Landsbygd i Centrum finansieras av Landsbygdsprogrammet för Sverige 2007-2013

Landsbygdsutveckling med avstamp i historien

Kan platsens historia användas för få till stånd utveckling på en plats eller i en bygd? Historien och kulturmiljön finns där redan. Frågan är hur den kan lyftas fram, förädlas och användas i ett nytt sammanhang. På Svartnö och Ingmarsö har gamla byggnader rustats. Det har inneburit ett lyft för byggnaderna, men också för hela bygden. På Adelsö har föreningar och företagare samlats kring sin unika kulturmiljö. Nya nätverk, nya arbetstillfällen och aktiviteter som lockar både öbor och turister är resultatet.

Svartnö byskola – en nygamal mötesplats

Kring den gamla byskolan i Svartnö, Norrtälje kommun, har en intresseförening med boende i området bildats. Tillsammans arbetar de för att bevara byggnaden och skapa en gemensam mötesplats. Man vill visa upp hur en skola vid sekelskiftet kunde se ut och även ge föreningsmedlemmarna en möjlighet att bedriva olika projekt i liten skala. Skolan kan därför bokas av medlemmarna för olika aktiviteter. Föreningen har arrangerat olika gemensamhetsaktiviteter i skolan. Idag har föreningen dryga 30 betalande medlemmar.

– Att man har och tar ansvar för skolan gemensamt betyder att man numera talar med varandra och arbetar mot gemensamma mål och det är mycket värt,

Foto: Anders Norrman

Eva Lundin gör totalrent innan linoljefärgningen av taket på byskolan

säger Anders Norrman som är ledamot i föreningens styrelse.

Svartnö skola är unik, eftersom den är i original från skolstarten 1879. Sedan sista eleven gick ut 1939 har den i princip stått helt orörd. Byggnaden består av en skolsal och en lärarbostad och det finns även föremål såsom skolbänkar, planscher och skolböcker kvar från skoltiden. När skolverksamheten upphörde skänktes byggnaden av Svartnö byamän till Länna församling som haft den i sin ägo sedan dess. Själva lärarbostaden har hyrts ut. År 2009 gick de boende på Svartnö ihop och bildade Svartnö Byskolas intresseförening. År

Foto: Anders Norrman

Visafton i augusti med Trubadur Wiklund vid byskolan

2010 fick de möjligheten att köpa skolan som ligger på byns samfällda mark.

Renoveringsbehovet i skolan var stort och det har varit en stor utmaning för föreningen att rädda byggnaden och att återställa den till sitt ursprungsskick. Restaureringsarbetet inleddes 2011 och avslutas nu under 2014. Arbetet har blivit möjligt genom de bidrag man fått ifrån Länsstyrelsens kulturmiljöbidrag och från Landsbygdsprogrammet genom Leader Uross. Föreningen har också fått mindre donationer ifrån privatpersoner. Skolans tak har renoverats och mycket av skadorna på innertaket och väggarna i skolsalen och lärarbostaden är också klara, men en hel del arbete återstår. Renoveringsarbetet har gjorts av professionella byggnadsvårdshantverkare, men medlemmarna ställer upp med mycket tid, kunskap och arbete.

Motivationen är hög i föreningen att ro detta stora men, som man tycker, roliga projekt i land.

– Vi ordnar många aktiviteter. Man träffas i all anspråkslöshet, gör saker tillsammans och trivs. Skolsalen visas upp som museum till intresserade som vanligtvis anmäler sig på vår blogg. För att klara den löpande driften räcker medlemsavgifterna och de intäkter vi får vid olika arrangemang. Överskottet går då till att göra nya arrangemang, berättar Anders Norrman.

Byggnadsvårdsläger på Ingmarsö

Ingmarsö ligger i den norra delen av Stockholms skärgård, mellan Ljusterö och Möja i Österåkers kommun. Det är en ö som lever året om och har skola, affär, post, krog och två båtvarv. Norrgården ligger mitt emellan den norra och den södra ångbåtsbryggan och är en god representant för äldre tiders skärgårdsjordbruk. På gården finns två boningshus, en ladugårdsbyggnad med loge, fem andra uthus och nära södra bryggan en sjöbod med brygga. Markerna är fortfarande öppna tack vare öns lantbrukare.

Norrgården förvaltades av kommunen mellan 1965 och 2007, då den överläts till den nybildade ideella stiftelsen Ingmarsö Norrgård och skola. Stiftelsens ändamål är bland annat att bevara och förvalta Norrgårdens unika byggnader och fastighetens natur- och kulturmiljöer och att ge utrymme för lokala förmågor inom byggnadsvård, naturvård, konst, hantverk, kulturhistoria med mera.

Gårdens byggnader var i dåligt skick när stiftelsen övertog dem. Därför startade man ett byggnadsvårdsläger i samverkan med Svenska byggnadsvårdsföreningen, och under sex års tid har hus efter hus på det viset rustats upp. Det har inneburit allt från kvalificerade timmermansarbeten till snickeri, fönsterreovering, målning och städning. Ett stöd från Länsstyrelsens kulturmiljöbidrag har finansierat bland annat handledare, föredragshållare och material. Christer Erlandson, sommarboende på ön sedan 40 år, är den som har lett lägerverksamheten.

– Nu har vi reoverat och satt alla husen i stånd utvändigt, även om det återstår en del snickeriarbeten, berättar han stolt.

Ett levande Norrgården

– Det har också inretts ett hembygdsmuseum i magasinet som visar livet på en skärgårdsö förr. Förutom föremål och modeller kan man se filmer, bilder och väggtexter som beskriver livet och det mångsyssleri man försörjde sig på, fortsätter han och

berättar att stiftelsen nu lägger kraften på att få en levande gård. För att få en hållbar ekonomi har vi bed & breakfast i de två boningshusen med bra beläggning under sommaren. Paret som driver verksamheten har också islandshästar och ska försöka förlänga säsongen genom att ha ridläger höst och vår.

Foto: Christer Erlandson

Byggnaderna på Norrgården restaurerades under 6 års tid genom byggnadsvårdsläger

– Det är Ingmarsö byalag och kommunen som står bakom stiftelsen. Därför ska alla som bor på ön - året runt eller under sommaren - känna att de kan gå hit med sin picknick och slå sig ner och umgås. Det är Ingmarsöbornas egen plats. På vintern har vi vävstuga i ett av husen och i sommar ska vi som vanligt ha en kurs i akvarellmålning. I juli har vi en återkommande Norrgårdsdag med bland annat musik, uppträdanden, kaffeservering och möjlighet att pröva på gamla hantverk. Norrgårdsdagen brukar vara välbesökt, säger Christer Erlandson.

Samverkan och framtidstro på Adelsö

På Adelsö i Ekerö kommun sprudlar företagandet. Adelsö är en ö i Mälaren med vägfärja och en bofast befolkning. Här ligger en del av det relativt okända världsarvet Hovgården. Här finns också ett rikt

Landsbygdsprogrammet har bidragit...

... till ett flertal projekt med kulturmiljöinriktning, bland annat till:

- en natur- och kulturstig och en utställning på Hjälmsö i Stockholms skärgård som Skärgårdsstiftelsen och arrendatorerna på Västergården anlagt och som visar livet på gården genom århundraden.
- en stig genom byn och över ön på Gällnö genom föreningen Gällnö natur- och kulturstig som med skyltar berättar om livet förr.
- museet i Skebo bruk som rustats upp och gjorts ännu mer besöksvänligt.
- en vandringsled på Djurö i Stockholms skärgård som går mellan platser som var viktiga på 1600-talet när Djurö var en knutpunkt för sjöfarten mellan Stockholm och yttervärlden. Stiftelsen Vasakungarnas Djurhamn ligger bakom den satsningen.

Foto: Annika Gustavsson

föreningsliv och ett antal småföretagare. Några av dem har sett potentialen i att använda sig av den speciella kulturmiljön och göra något av den, för det egna företaget och för öns bästa. Hovgården har mer eller mindre legat i träda, så det har funnits utrymme för initiativ. Ansvariga myndigheter, främst Riksantikvarieämbetet som äger marken, har noterat de försök som gjorts och har beslutat att ta tillvara den lokala initiativkraften. Därför kallade förvaltningsrådet för ett par år sedan samman de föreningar och småföretagare som verkar på ön för några inspirationsmöten. Initiativet föll väl ut. Trots att Adelsö är ett litet samhälle kände alla inte varandra eller varandras verksamhet. Nya kontakter knöts och kommunen ställde upp med bland annat kurser i företagsutveckling. Länsstyrelsen har stöttat med kulturmiljöbidrag och medel från Landsbygdsprogrammet.

Foto: Annika Gustavsson

Världsarvsteatern vid scenbygget

Beryl Kornhill är en av dem som har vidareutvecklat sin verksamhet. Hon har skrivit och satt upp en pjäs om kung Magnus Ladulås som på 1200-talet bodde på Alsnö Hus. Den framförs av Världsarvsteatern, som är en blandning av professionella skådespelare och amatörer.

– Vi har byggt en fast scen för att kunna uppföra spelet om Kung Ladulås utomhus under sommaren. Bygget är nu nästan klart och det ser mycket pampigt ut, berättar Beryl. Här får också olika företag och kulturentreprenörer möjlighet att ställa ut. Arkeologer och forskare berättar och föreläser. Samarbetet mellan olika småföretagare och ideella föreningar som verkar på Adelsö och hela Ekerö har vuxit sig starkt och vi finner olika vägar att stötta varandra.

Foto: Annika Gustavsson

Beryl, Carsten och Henrik jobbar med utomhusscenen

– Kalle runristare som guidar härute gör vår hemsida och företaget Alsnu Vikingar låter oss använda sitt vikingatida långhus som spelplan under den kalla delen av året. Vi samarbetar också kring att sy upp äldre dräkter, förklarar hon vidare. Utomhusscenen har byggts på Stenby trädgård, som har ett litet café och bryggeri.

– Vi har skapat nya arbetstillfällen härute och media kommer hit och uppmärksammar oss. Adelsöborna är positiva till det som händer. Det höjer självmedvetenheten. Vi känner att vi bara är i början av något som kan växa och så småningom kan bli känt, kanske i hela landet, avslutar Beryl.

Maria Malmjöf

Mer information!

- Följ Svartnö byskola på deras blogg <http://svartnobyskola.blogg.se>
- Ingmarsö norrgård har webbsidan www.ingmarsonorrgard.se
- Läs mer om byggnadsvårdsföreningen och deras läger på www.byggnadsvard.se
- Mer om Världsarvsteaterns verksamhet hittar du på www.ladulashus.se och mer om världsarvet och Hovgården finns på Riksantikvarieämbetets webbplats, www.raa.se/upplev-kulturarvet/varldsarv/birka-och-hovgarden
- Mer om länets kulturmiljöer finns att läsa på Läns museets webbplats, http://stockholmslansmuseum.se/upptack_lanet

Foto: Annika Gustavsson

Det händer saker på Lundagravfältet

I en igenväxande hage ligger ett gravfält. Det är ingen ovanlig syn i länet. Vad som är lite ovanligt med gravfältet vid Lunda gård på Lovö är inte bara att det är väl undersökt arkeologiskt. Här har också en restaurering påbörjats med stöd från Landsbygdsprogrammet. I höstas samlade Länsstyrelsen 13 intresserade deltagare på en kurs i restaurering av betesmarker med höga kulturhistoriska värden just här. Nu är restaureringen i full gång.

158 förhistoriska gravar

Gravfältet står i centrum för restaureringsplanerna. Med under den strålande vackra höstdagen i början av november då kursen gick av stapeln var bland andra Bo Petré. Han är arkeologen som ägnat sjuttioalets alla somrar åt att tillsammans med arkeologistudenter från Stockholms Universitet gräva ut de 158 förhistoriska gravarna. Visst kan även ett otränat öga se konturerna av gravkullarna, men för deltagarna var det en upplevelse att få gravarnas inre förklarade för sig.

Ekar trivs inte när det blir för tätt

Foto: Ylva Otzen

Landsbygdsprogrammet har bidragit....

... till att restaurering av sammanlagt 116 hektar betesmarker har påbörjats i länet under perioden 2007-2013. Några av dem pågår ännu. Många olika typer av betesmarker restaureras - artrika torrbackar, skogsbeten, strandbeten, mosaikbetesmarker i skärgården, marker med höga trädvärden till exempel. Alla med det gemensamt att de trots igenväxningen hyste hävdgynnade värden som skulle gynnas av restaureringen och goda förutsättningar att fortsätta skötas långsiktigt.

Röjning av buskar i åkerkanten

Inför en restaurering av en betesmark ställs man alltid inför frågan vad som ska tas bort av träd och buskar och vad som ska vara kvar. Detta var också utgångspunkten för kursen. Ylva Othzén är kulturgeograf på Länsstyrelsen och har varit med och tagit fram skötselplanen för det naturreservat på Lovö som just beslutats. Hon var också med på kursen och kunde berätta om markens historik och markanvändning med utgångspunkt från gamla kartor. Sådan kunskap underlättar när man ska formulera målsättningen och avgränsningen av ett restaureringsobjekt.

Meningsfulla diskussioner

För Lundagravfältet är målet tydligt - gravarna ska synliggöras och förutsättningar skapas för ett bra bete för de hästar som efter avslutad restaurering ska hålla marken öppen. Vägen dit handlar om att ta bort risiga snår av slån och nypon som brett ut sig i hagen och att glesa ut trädskiktet så att mer ljus når ner till marken. Med en öppnare betesmark som betas på ett bra sätt

Foto: Ylva Otzen

kommer också förutsättningarna för den biologiska mångfalden som finns knuten till gamla hagmarker att förbättras. Redan idag finns lite hävdgynnad flora här och var, till exempel växer jungfrulin på stigen. Hålträd och buskage av nypon och slån gynnar fågellivet. I och på de gamla träden finns livsrum för till exempel insekter och lavar.

Arrendatorn, som sökt och beviljats stöd ur Landsbygdsprogrammet för restaureringen, var med på kursen. Det var också representanter för Statens Fastighetsverk som äger marken och som kommer att ombesörja delar av restaureringsarbetet. Det gjorde kursens livliga diskussioner extra meningsfulla.

Nu har den bård av träd och buskar som stod i åkerkanten röjts, liksom buskar och snår. Därmed är det klart för avverkningen av större träd, främst tallar. Sedan ska hagen stänglas och med hjälp av hästarnas bete och ihärdigt slyröjande kommer hagen att bli både vackrare och artrikare.

Hanna Williamsson

Restaureringstips från kursen!

Undvik till varje pris markskador!

Kör inte med maskiner i hagen annat än på tjälad mark eller rejäl högsommartorka. Gravar och andra fornlämningar är skyddade enligt kulturminneslagen och kräver särskild hänsyn.

Bevara variationen!

Förutsättningarna är unika för varje hage och det gäller att utveckla de värden som finns på bästa sätt. Sträva efter en så stor variation som möjligt både när det gäller arter av träd och buskar och åldrarna på träden.

Öppna gläntor!

Vill du förbättra betet för djuren och förutsättningarna för den hävdgynnade floran på marken samtidigt som du vill bevara ett varierat träd och buskskikt och karaktären av trädbärande betesmark? I så fall är lösningen att spara träd och buskar i små grupper och öppna rejäla gläntor där solljuset når ner till marken. På så sätt skuggar kvarvarande träd mindre än om samma antal träd lämnas med jämna avstånd i hagen. Dessutom erbjuder de bättre skydd för djuren mot väder och vind.

Planera för den fortsatta skötseln!

Gå inte in i ett restaureringsprojekt innan du har en plan för hur resultatet av restaureringen ska kunna upprätthållas långsiktigt. Stängsling, slyröjningen och det årliga betet är lika viktigt att planera för som vilka träd som ska tas bort och vilka som ska vara kvar.

Skynda långsamt!

Att restaurera i etapper över flera år är skonsamt för de värden man vill bevara. Att öppna upp långsamt ger mindre slyproblem och mindre röjgödslingsseffekt. Röjgödslingsseffekten kommer efter restaurering när de borttagna trädens och buskarnas rotsystem "komposterar" under marken och därmed frisätter sin näring.

Efter röjning kommer sly!

Var beredd att åtgärda det sly som alltid kommer efter en restaurering. Ju envisare sly, desto envisare måste man vara som slyröjare. Det gäller att inte låta slyet växa till sig och samla ny kraft, utan att ta det vartefter det kommer, gärna flera gånger under växtsäsongen, för att effektivt trötta ut rotsystemens förmåga att skjuta nya skott igen (och igen)!

En ridtur genom historien

Nu tillgängliggörs historiska kartor som ger möjligheten att utveckla sin gård eller sitt landsbygdsföretag med den historiska dimensionen som rättesnöre, inspirationskälla eller affärsidé. Föreningen Ridled Roslagen har letat efter historiska kyrkstigar och gjort dem till ridleder. På så sätt kommer Jorun Skagerberg att kunna erbjuda sina kunder i Bädd-och-box-verksamheten en ridtur genom historien.

Landskapet som det såg ut

Senare i år kommer Sveriges rika kartsatser ifrån 1600-talet att tillgängliggöras. Det är resultatet av tio års arbete på Riksarkivet där sammanlagt 18 500 kartakter har gått genom. Initiativtagaren är kultur-geograf Clas Tollin som under hela sitt yrkesliv strävat efter att tillgängliggöra den användbara och intressanta information som finns i de historiska kartorna.

Hans förhoppning är att kartorna ska användas mer i olika sammanhang nu när de blir fritt tillgängliga och informationen blir sökbar på ett helt annat sätt än tidigare.

Foto: Ylva Otzen

1600-talskarta över Kungsberga som ligger på Färingsö vid Äppelfabriken

Clas har gjort arbetet tillsammans med en forskargrupp på Riksarkivet. Ett första projekt behandlade de äldre geometriska kartorna från 1630-talet till cirka år 1655. Ett andra projekt, med de yngre geometriska kartorna från senare delen av 1600-talet, kommer att avslutas senare i år.

Gruppen har byggt upp databaserna GEORG och KARL som förvaltas av Riksarkivet. Det gör det möjligt att söka och finna information om bland annat gårdar, jordbruksmark, förekomst av kvarnar och mycket annat i 1600-talets Sverige. Materialet visar

landskapet som det såg ut före de stora jordreformerna och skiftena. All text i de gamla kartorna har renskrivits, vilket gör informationen lätt tillgänglig. Man kan söka information på flera olika sätt, till exempel utifrån en modern karta, men även via fritext. Till exempel kan man hitta platser för odling av humle genom att söka på ”humble”. På samma sätt kan man hitta avrättningsplatser, hamnar, med mera. Kartorna

Hitta gamla kartor!

1600-talskartorna med tillhörande information finns fritt tillgängliga och sökbara via Riksarkivets webbplats, www.riksarkivet.se/geometriska

Kartor från år 1628 till år 1927 kan du titta på och beställa kopior av på Lantmäteriets webbplats, <http://historiskakartor.lantmateriet.se>

är mycket detaljerade eftersom de upprättades i skala 1:5000 eller 1:4000.

Rid längs kyrkobesökarnas stigar i Roslagen!

I norra länsdelen har det startats ett inspirerande exempel på hur man kan arbeta med att ta tillvara och använda information ur historiska kartor. Jorun Skagerberg på Vaddö startade föreningen Ridled

Roslagen som sökte medel ur Landsbygdsprogrammet för sin idé om ridning längs gamla kyrkstigar. Föreningen arbetar med konceptet Bädd och Box - en intressant kombination av besöksnäring, ridning och kulturhistoria och förhoppningen är att just den kulturhistoriska dimensionen ska berika upplevelserna när man färdas genom Roslagen till häst.

Jorun berättar att hon arbetat med att ordna ridleder i många år och kom på idén att det förr funnits många olika leder och stigar som kanske skulle kunna återanvändas. Historiska kartor har kommit till användning i kombination med intervjuer med äldre personer i syfte att hitta de kyrkstigar som funnits i

Fler långritter med nya stigsträckningar

varje socken. Jorun berättar att hon fått höra många intressanta historier om olika mötesplatser och händelser som utspelades längs stigarna. Föreningens undersökningar har gjort att man hittat fem olika kyrkstigar i Norrtälje kommun. Bland dem finns en som går mellan den numera ödelagda byn Myra nära Bennebols gamla bruk och Ununge kyrka, en som går från Norra Råda till Söderby-Karls kyrka och brudstigen från Lohärads kyrka.

Det som tar tid, berättar Jorun, är kontakter med alla berörda markägare längs stigsträckningarna för att möjliggöra att stigarna restaureras och tillgängliggörs för ridverksamheten.

Närmast ska föreningen ta fram en karta och ge ut en folder som kommer att finnas bland annat på turistbyråer. Hittills är 13 platser från Vallentuna i söder till Häverö i norr med i projektet. Föreningen ser stora möjligheter. Så småningom ska paketerbjudanden med både ridning och boenden tas fram.

*Ylva Othzén, enheten för miljöplanering
010-223 15 05*

Mer information!

Läs mer om arbetet med kyrkstigarna på föreningen Ridled Roslagens hemsida, www.ridledroslagen.se

Landsbygdsprogrammet har bidragit....

... till arbetet med kyrkstigarna i form av ett projektstöd genom Leader Uross.

Från fallfärdigt till en prydnad för gården

En överloppsbyggnad är en varaktigt övergiven ekonomibyggnad som inte längre behövs för gårdens drift. Sådana byggnader blir ofta lämnade utan underhåll för att till slut rasa ihop. Men gamla ekonomibyggnader är värdefulla. De hjälper oss att förstå äldre tiders jordbruk och förstärker en vacker landskapsbild. Mellan 2007 och 2013 har 24 personer i länet fått ersättning från Landsbygdsprogrammet för att restaurera en eller flera överloppsbyggnader. Två av dem är Jonas Johansson i Fälle i Rö socken och Ulf Blomberg på Tjockö.

Från skräpförråd till välbevarat kulturarv

Jonas Johanssons gård har funnits i slakten sedan 1880-talet. Gårdens tvättstuga byggdes troligen på 1930-talet. Den användes fram till 1970-talet, då en tvättmaskin installerades i bostadshuset. Den gamla tvättstugan övergick till att bli skräpförråd. Från byggåret och fram till 2012 har inga andra underhållsarbeten än målning då och då utförts. Jonas berättar att valet stod mellan att riva byggnaden och att underhålla den.

Foto: Karin Joelsson

Jonas Johanssons tvättstuga före restaurering...

Foto: Karin Joelsson

... och efter restaurering

– Det är inte så kul att bo på en gård där husen faller ihop. Och om man tar tag i det i tid så är det inte så mycket jobb, svarar Jonas på frågan varför han valde att underhålla.

Jonas fick rådgivning från en byggnadsantikvarie innan han drog igång restaureringen 2012. Han tyckte att hon var kunnig och att förslagen till åtgärder överensstämde med vad han själv hade tänkt sig. Tack vare stödet från Landsbygdsprogrammet hade Jonas möjlighet att ta hjälp av en snickare.

– På så sätt blev det av. Det är ju så lätt att skjuta upp sådana här jobb annars, konstaterar han.

Till att börja med göts nytt golv i tvättstugan. Jonas lade även duk och grus runt byggnaden för att undvika att växtlighet kommer för nära inpå konstruktionen. Taket lades om och tegelpannor som hade gått sönder eller saknades ersattes av gammalt tegel från gården. Tvättstugan fick nya vindskivor. På fasaden byttes locklister och vissa panelbrädor.

– Eftersom vi både har egen skog och egen såg blev virket billigt, konstaterar Jonas. Till sist målades fönstren vita, fasaden slamfärgades röd och dörrarna tjärades.

– Nu står väl huset i 150 år till, säger Jonas som blev mycket nöjd med resultatet. Han avslöjar att byggnaden är mer eller mindre tom idag. Skräpet rensades ut inför restaureringen.

Från förfall till funktion

Ulf Blomberg och hans familj köpte gården på Tjockö 1997 och har sedan dess haft den som fritidsboende året runt. Till fastigheten hör två äldre ekonomibyggnader; en ladugård och jordkällaren som Ulf har restaurerat. Både ladugården och jordkällaren är troligen från omkring år 1900.

Redan när Ulf och hans familj kom till gården på 1990-talet var jordkällaren i dåligt skick. Trots det användes den i början, men en frostsprängning gjorde

Restaureringsstödet för överloppsbyggnader

Stödet var en del av Landsbygdsprogrammet 2007-2013 och hade syftet att kulturhistoriskt värdefulla ekonomibyggnader ska få behålla sin plats i odlingslandskapet, vilket också är ett delmål inom miljömålet Ett rikt odlingslandskap. Ersättningen var 14 300 kronor per byggnad, ett schablonbelopp som i många fall inte täckte restaureringskostnaderna, utan snarare fungerade som "en glad uppmuntran". Jordkällare var den överloppsbyggnad som var mest populär att restaurera i Stockholms län.

den alltför osäker att vistas i. Det var när Ulf läste i tidningen Gård & Torp om att man kunde få ersättning för att restaurera jordkällare som han bestämde sig för att göra jordkällaren användbar igen. Men det var inte bara för att få en praktisk matförvaring som Ulf ville restaurera jordkällaren. ”Jordkällaren är en prydnad för gården och ger gården karaktär”.

Även Ulf fick rådgivning av en byggnadsantikvarie innan restaureringen påbörjades. Mycket av restaureringsarbetet gjorde han själv men han tog även hjälp av två hantverkare från Polen, som tidigare jobbat i skärgården. Enligt Ulf har kunskapen om att restaurera jordkällare större spridning i Polen och det finns många väldigt duktiga polska hantverkare.

De började med att riva taket. Det gamla taket var snedriktat och både takstol och undertak var rötskadat.

– Ett helt nytt tak tillverkades med grova takbjälkar. Grov läkt lades direkt på takstolen och takpannorna lades senare direkt på läkten för att förhindra att träet ska ruttna. Det blir på så sätt lättare att hålla koll på taket, berättar Ulf och tillägger att 75 procent av de gamla tegelpannorna återanvändes och resten kom från granngården.

Ett annat stort arbete var stenarbetet. Själva jordkällarutrymmet, det inre rummet, var intakt och behövde inte muras om. Men förkammaren och den yttre stenmuren lades om. Tidigare hade stenarna varit felplacerade, med för stora stenar för högt upp. Ulf agerade hantlangare till de polska hantverkarna, som lade stenarna till rätta. Både gamla stenar från jordkällaren och andra stenar som Ulf samlat på sig användes. Hydrauliskt kalkbruk användes i fogarna och ytterkanterna.

– Det var relativt lätt att restaurera jordkällaren, men det var mer markarbete runt om än jag hade tänkt mig. Tidigare låg taket för nära marken och jag fick gräva ut mycket runt jordkällaren för att få till en bra slänt, berättar Ulf. Även dräneringen gjordes om för

att få bort fukt.

Ulf är väldigt nöjd med resultatet.

– Nu behöver jag bara tjära med jämna mellanrum och hålla efter taket och kolla att tegelpannorna är hela. Minimalt med jobb behövs och så ska det vara. Det ska vara lätt att sköta efteråt, konstaterar han.

Karin Joelsson

Foto: Karin Joelsson

Foto: Karin Joelsson

Ulf Blombergs jordkällare före och efter restaurering

Foto: Karin Joelsson

Foto: Karin Joelsson

Taket på jordkällaren före och efter restaurering

Vård och underhåll av lantbrukets byggnader är en broschyr från Jordbruksverket om överloppsbyggnader och hur de kan bevaras. Kontakta Länsstyrelsen om du vill ha ett exemplar.

Gamla träd i odlingslandskapet

Gamla och grova träd i odlingslandskapet har ett stort värde, både för landskapsbilden och för många arter. Och vi har gott om sådana träd på landsbygden i Stockholms län, både i alléer och på andra ställen. Men hur mår de egentligen? Ann-Sophie Lundqvist på Hummelbro gård har restaurerat sin allé och ett projekt för att rädda värdefulla träd är i full gång.

Stockholms län i topp

Länsstyrelsen har sedan 2006 inventerat värdefulla träd i odlingslandskapet.

– Jag tror att Stockholms län är ett av de fem främsta i landet när det gäller antal jätteträd, säger Miguel Jaramillo på enheten för naturvård som lett inventeringen.

– Och gäller det riktigt grova träd, med en omkrets på fem meter eller mer, då ligger vi nog nästan i topp! Totalt har inventeringen hittat 29 000 värdefulla träd, varav ungefär 7 500 har en diameter över en meter. Hela 300 träd har en omkrets på över sex meter, berättar Miguel.

Foto: Miguel Jaramillo

Länets näst största ek

Hävd och igenväxning

Träd som kunnat bli riktigt gamla och grova växer nästan alltid i mark som hävdats eller skötts under lång tid. För att träd ska kunna bli riktigt stora krävs nämligen i regel att de står öppet och ljusst och inte

konkurrerar med andra träd. Växer markerna igen tynar jätteträden snabbt bort. Därför berättar dessa träd om platsen och dess historia. De är ett slags levande kulturhistoriska monument. För de många arter av till exempel lavar, mossor, svampar och insekter som lever på och i träden är det naturligtvis viktigt att träden överlever, men också att trädens stammar inte skuggas.

Eftersom mellan 70 och 80 procent av jätteträden växer i hagmarker eller före detta hagmarker är en långsiktig tillgång på betesdjur viktigt för att träden och den mångfald av arter, ofta sällsynta, som de hyser ska överleva. Miguel berättar att ungefär 30 procent av jätteträden i Stockholms län idag står trängda av andra träd som skuggar dem.

– Med medel från Landsbygdsprogrammet gör vi nu en särskild insats för att röja fram 500 skyddsvärda träd, framförallt i den södra delen av länet, säger Miguel.

Foto: Miguel Jaramillo

Trängd ek

Röja fram, beskära och ersätta

Det kanske viktigaste som man kan göra för gamla grova träd är att hålla fritt kring dem och om det behövs röja bort omgärdande träd, buskar och sly så att trädens stammar blir solexponerade. I en del miljöer kan också trädbeskärningar vara aktuella, inte minst i alléer. Ann-Sophie Lundqvist på Hummelbro gård har en mycket gammal allé som domineras av

Landsbygdsprogrammet har bidragit....

... till 567 nyplanteringar och 1 099 återhamlingar/beskärningar i cirka 25 alléer med restaureringsbehov i alléer i odlingslandskapet i Stockholms län under programperioden 2007-2013. En schablonsumma om 2 300 kronor per träd har beviljats i form av en miljöinvestering inom Utvald miljö. Det sammanlagda beviljade stödbeloppet är 3,8 miljoner kronor.

OBS! Biotopskydd

Tänk på att alléer omfattas av biotopskyddet. För att ta ned träd eller göra ingrepp i kronorna krävs en dispens från biotopskyddet. Sök dispens hos Länsstyrelsen, enheten för naturvård, innan insatserna påbörjas.

ask. Träden hade inte beskurets på decennier och ett par träd var på fallrepet.

– Det är viktigt hur det ser ut, men det är ju också farligt med en oskött allé. Det kan blåsa ner grenar på bilar. Jag fick plocka bort grenar från vägen var och varannan dag.

Ann-Sophie hade redan bestämt att något måste göras när hon hörde talas om att man kunde få stöd för restaurering av alléer via Landsbygdsprogrammet. Träden beskars och ett antal nyplanteringar gjordes.

– Även om stödet inte täckte hela kostnaden, så var det ett välkommet tillskott, berättar hon.

Foto: Ann-Sophie Lundqvist

Allén på Hummelbro gård före restaurering...

Foto: Karin Joelsson

... och efter restaurering.

Foto: Hanna Williamsson

Gamla ihåliga ekar kan leva länge om de får stå ifred

Trädsjukdomar

Svampsjukdomar kommer att påverka träden i framtidens odlingslandskap. Att almsjukan har gått hårt åt almarna är ingen nyhet, men sedan ett par år finns även en svår skadegörare på ask, den så kallade askskottssjukan.

– Ask kommer på tredje plats bland jätteträden i Stockholms län och sjukdomen kan därför få stora följder för landskapets utseende och för arter knutna till ask, säger Miguel Jaramillo. Att nyplantera träd som är särskilt utsatta för sjukdomar är kanske inte så klokt. Ann-Sophie Lundqvist valde till exempel bort ask vid nyplantering i sin allé.

– Jag planterade lönn istället. Det fanns några stycken i allén sen förut och det är också ett vackert träd, berättar hon.

Måns Svensson

Lästips!

Jordbruksverkets broschyr **"Träd i odlingslandskapet"** finns lättillgänglig och praktisk information om träd och trädvård. Kontakta Länsstyrelsen så skickar vi den!

"Alléhandboken" är en hel bok om alléer som kan laddas ner gratis via Lunds Universitets webbplats. Adressen är <http://lup.lub.lu.se>. Sök på Alléhandboken.

Lästips!

Hur nära träden kan man köra med maskiner, gräva, bygga eller anlägga väg? **"Skydda träden vid arbeten"** är en liten broschyr som ger konkreta riktlinjer för skydd av träd vid arbeten nära träd. Den finns att ladda ner på Länsstyrelsens webbplats, www.lansstyrelsen.se/stockholm. Sök på "Skydda träden".

Pilgrim Vallentuna – från idé till verklighet

I augusti i fjol invigdes Pilgrim Vallentuna, en pilgrimsled som blev verklighet genom ett samarbete mellan kommun, kyrkor och föreningar. Redan har hundratals vandrare upptäckt Frösunda, Markim och Orkesta, ett jordbrukslandskap rikt på runstenar, gravfält och medeltida kyrkor. Allt fanns. Det var bara pengar och en eldsjäl som fattades.

Fantastiska förutsättningar

Eva Cronsioe är präst i Vallentuna församling, i en av Sveriges mest snabbväxande kommuner. Huvudkyrkan ligger i Vallentuna centrum, en modern förort. Varje gång Eva Cronsioe åkte till sockenkyrkorna Markim, Orkesta och Frösunda slogs hon av det totala miljöombytet. Från storstadspuls till lantligt lugn på bara ett fåtal minuter med Roslagsbanan. I den norra delen av kommunen finns gott om vackra jordbrukslandskap, betande djur och hagmarker - det öppna landskap som tycks skapa ett speciellt igenkännande även hos oss nutidsmänniskor.

Förutom det unika landskapet fanns också kyrkorna byggda på 1100- och 1200-talet. Markims kyrka som höjer sig över det omgivande jordbrukslandskapet var en gång nominerad till FN:s världsarvslista. Orkesta kyrka har intressanta runstenar om Ulf i Borresta, en av tusentalets mäktiga vikingar. Frösundas 1400-talskyrka har helgonen S:t Olof och Heliga Birgitta avbildade på altartavlan. Eva tyckte att fler människor borde få uppleva dem. Och passade inte de smala landsvägarna, flera av dem upptrampade redan på tusentalet, perfekt för stressade storstadsvandrare? När församlingen blev erbjuden att överta den gamla skolan intill Frösunda kyrka föddes idén att göra den till en pilgrimsgård.

Foto: Christian Grässer

Frösunda kyrka

Eldsjäl och ekonomiskt bidrag

I Eva Cronsioe fanns eldsjäl, men pengar saknades. Svenska kyrkan kunde bidra med arbetstimmar och innehåll till pilgrimsvandringarna. Men etableringskostnaderna med stolpar, kartor, information och utbildning för alla de ideella som behövdes för att hålla verksamheten igång saknade finansiering.

Eva vände sig till kommunen som insåg marknadsvärdet i skonsam turism som tog vara på de stora kulturhistoriska värden som redan fanns i bygden. Kommunen beviljade 150 000 kronor till projektet. Med ett projektstöd från Landsbygdsprogrammet på 350 000 kronor kunde projektet genomföras på mindre än ett år. Den stora invigningsfesten drog nästan 400 besökare, och både lokala och rikstäckande media rapporterade om det lyckade pilgrimsprojektet.

Ideligen nya förfrågningar

En av traktens näringsidkare, Marie Imre, som tillsammans med sin mamma erbjuder catering och övernattning på sin gård får ideligen nya förfrågningar från kommuner och grupper som vill komma och pilgrimsvandra.

– Vi har bestämt oss för att inte ta emot några festarrangemang i år, utan vill helt koncentrera oss på pilgrimgäster. Jag har själv pilgrimsvandrat i Vadstena och slogs av hur bra jag mådde av tystnaden, samtalen, bönestunderna och den kravlösa samvaron. Det här är en verksamhet som verkligen passar för oss och den här bygden, berättar Marie.

– Det känns som vi lyft fram en bortglömd skatt, säger Eva Cronsioe. Kyrkans uppgift är att främja människors välbefinnande. Den här bygden passar utmärkt för kulturella och andliga upplevelser, men även för naturupplevelser. Roligast av allt är att vi fått 30 personer som vill engagera sig ideellt.

*Majken Öst-Söderlund,
pilgrimsutvecklare i Pilgrim Vallentuna*

Pilgrim Vallentuna

- Invigdes 25 augusti 2013, det finns tre utmärkta leder: Inga-leden på 19 km, Ulfs-leden på 10 km och Livstens-leden på 6 km.
- Alla lederna har namn efter någon av de historiska personer som bodde i trakten på 1000-talet. På guidade vandringar växer berättelserna fram om de historiska personerna.
- Pilgrim Vallentunas ledord är natur, kultur och andlighet. Det är ett samverkansprojekt mellan kyrkor, kommun och föreningsliv.

Mer information!

Läs mer om pilgrimsleden på deras webbsida: www.vallentunaforsamling.se/verksamhet/pilgrimvallentuna---valkommen-att-vandra

Foto: Christian Grässer

Det ätbara kulturarvet

Hur smakar vår kulturhistoria? Gamla växtsorter och husdjursraser liksom tillagningen av maten är delar av vårt kulturarv. Flera aktuella projekt visar att det finns ett ätbart kulturarv och en efterfrågan på unika svenska råvaror med traditioner, inte minst från kokar. Denna efterfrågan kan tas tillvara och bidra till utvecklingen på landsbygden. Potentialen för Stockholms läns lantbrukare torde vara utmärkt, eftersom en stor del av stjärnkockarna finns i huvudstaden.

Råvaran är grunden

Kockar över hela världen letar efter produkter hos lantbrukare och livsmedelsproducenter. Projektet Exceptionell Råvara, som drivs av LRF, vill utöka kontakterna och fördjupa relationerna mellan kokar och producenter i Sverige. Målet är en långsiktig plattform för utveckling och samarbete. Stjärnkocken Björn Frantzén är en av initiativtagarna. Han berättar om ett par från Hongkong som var på besök på hans tvåstjärniga restaurang Frantzén och blev besvikna över att den fantastiska maten inte tillagades på svenska råvaror. Upplevelsen att få äta på just denna restaurang var parets anledning till hela Sverigeresan.

Projektet Exceptionell råvara...

... är ett samarbete mellan ett antal stjärnkockar, Lantbrukarnas Riksorganisation och experter inom logistik och odlad mångfald. Läs mer om projektet på deras webbplats, <http://exceptionellravara.se>. Där hittar du bland annat deras nyhetsbrev.

POM, Fröuppropet och Grönt kultura...

... handlar om att bättre bevara och nyttja våra kulturväxter. POM står för Programmet för odlad mångfald och är en nationell satsning för arbetet med våra svenska kulturväxter. POM har genomfört Fröuppropet, en insamling av frö till äldre köks-, prydnads- och spånadväxter. Varumärket Grönt kulturarv® har skapats för att göra det möjligt att lansera och saluföra växtmaterial som POM bedömer är odlings- och bevarandevärda. Läs mer om detta på programmets webbplats, www.pom.info

Eldrimner...

... är ett nationellt centrum för mathantverk som ger kunskap, stöd och inspiration till mathantverkare i hela Sverige. De beskriver mathantverk såhär: Mathantverk är att man arbetar med naturliga processer där människan och handen är närvarande genom hela produktionskedjan. Mathantverk lyfter fram och utvecklar traditionella produkter för konsumenten av i dag." Läs mer på deras webbplats, www.eldrimner.com

När Sverige står som värd för en delfinal i den prestigefulla kocktävlingen Bocuse d'or 2014 kommer samtliga huvudråvaror att vara svenska. Att värdlandet står för samtliga huvudråvaror är unikt.

Eldrimners upprop

Traditionell tillagning och förädling av råvaror har sin historia och ger sitt bidrag till det ätbara kulturarvet. Nationellt centrum för mathantverk, Eldrimner, har startat ett upprop efter gammal kunskap kring detta. Bodil Cornell är verksamhetsledare på Eldrimner.

– Det handlar om råvaror som varken kan eller ska produceras i för stor mängd. En del av det unika är historien kring produktionen och traditionerna från förr – och det blir en mycket mer exklusiv råvara om den inte kan serveras på alla krogar och hela året om. Vi håller på att återvända till normer där årstiden till stor del bestämde vilka råvaror som var tillgängliga för både vardags- och festmat, konstaterar Bodil.

Mette Kjöbek Petersen

Landsbygdsprogrammet har bidragit...

... till utvecklingen av mat med traditioner genom kampanjen Sverige - det nya Matlandet och med stöd till hotade husdjursraser i form av en miljöersättning.

Foto: Anna Lind Lewin

Provs-making av kött med Björn Frantzén

Lokala aktiviteter

- Under våren har det anordnats mathantverksdagar i Uppland och Västmanland. Ett nytt tillfälle i Södermanland planeras. Håll utkik på Eldrimners webbplats, www.eldrimner.com
- Det kommer att bli fler smakmöten inom projektet Exceptionell råvara. För mer information kontakta projektledare Auni Hamberg, 070-277 00 85 eller auni.hamberg@lrf.se.
- Lrf Mälardalen driver ett projekt med kompetensutveckling för odling av ätbara trädgårdsväxter. Läs mer genom att söka på deras webb, www.lrf.se/malardalen. Skriv "tillväxt trädgård" i sökrutan.

När vildsvinen kommer på b(es)ök

En flock med vildsvin kan orsaka stora skador på din jordbruksmark. Dessa skador kan komma att påverka dina EU-stöd. Här kan du läsa mer om vad som gäller och vad du ska göra om du får påhälsning.

Åkermark

För gårdsstödet har vildsvinsskador ingen betydelse, du har rätt till gårdsstöd på åkermark även om grödan har skadats. Men har du någon miljöersättning på marken måste du klara gällande villkor.

Om du har miljöersättning för vallodling eller ekologisk produktion måste du kunna ta en skörd. Vallen kan även betas så att det motsvarar en skörd. Om du inte klarar att uppfylla villkoren måste du ändra din SAM-ansökan. Använd grödkod 49 (Ej godkänd slåtter- och betesvall) eller 60 (Träda) som bara ger rätt till gårdsstöd.

På skyddsområden ska det finnas en vallgröda under hela åtagandeperioden. Om det är mindre skador ska de repareras så fort som möjligt. Om det är större skador måste du anmäla det till Länsstyrelsen, eftersom åtagandet kan behöva minskas.

Betesmark

För betesmarker krävs det att det finns fodervärde. Vid större skador där fodervärde saknas på stora områden berättigar marken inte längre till gårdsstöd eller miljöersättning.

Vid skador i mindre omfattning där markskiktet

bedöms kunna återhämta sig behöver man inte ändra i sin ansökan. Vid större skador behöver i vissa fall åtagandet minskas. Kontakta Länsstyrelsen, så gör vi en bedömning hur du bör ändra din ansökan. Länsstyrelsen kan också berätta vilka åtgärder som är godkända för att reparera skadorna på just din mark.

Så undviker du återkrav!

Vildsvinsskador bedöms som något du inte kan rå över. Om du anmäler skadorna till Länsstyrelsen kommer det därför inte att leda till återkrav, även om åtaganden och stöd måste minskas. Men om du har upptäckt en skada och inte anmält detta till Länsstyrelsen så kan det bli fråga om återkrav efter en eventuell fältkontroll. Ring Länsstyrelsen om du är osäker på hur dina stöd påverkas och vad du behöver göra.

Paulina Liljander

Foto: Paulina Liljander

Fältkontroller 2014

Länsstyrelsen i Stockholms län påbörjar fältkontrollsäsongen under maj och fortsätter sedan med kontrollarbetet året ut.

Ändra direkt!

Behöver du ändra din inskickade SAM-ansökan så gör det snarast. Vänta inte tills den 16 juni. Det går nämligen inte att ändra ansökan om du har fått en föransmälan om fältkontroll.

Nytt om föransmälan

Föransmälan av kontrollbesök kommer att göras i så hög utsträckning som möjligt. Jordbruksverket har ändrat lite på reglerna gällande föransmälan. Nu kan Länsstyrelsens kontrollanter ringa åtminstone ett dygn före besöket, även för registerkontroller av djur och

vissa tvärvillkorskontroller. Vid djurskyddskontroller är dock huvudregeln fortfarande att besöket skall vara oanmält eller föransmälas endast kort tid före kontrollen. Länsstyrelsen har nya telefonnummer som börjar på 010-223 1x xx. Det kan vara bra att veta, så att du inte tror att det är telefonförsäljare som ringer.

Positiva möten

Ifjol hade vi nästan uteslutande positiva möten i samband med fältkontroll och vi hoppas att årets säsong blir lika bra. Tveka inte att ta upp eventuella frågor i samband med fältbesöket. Självklart kan du också lämna skriftliga synpunkter i efterhand.

Johannes Tykesson

Återkrav av miljöersättningar

Under 2014 kommer Länsstyrelsen att jobba med återkrav för miljöersättningar som inte har hunnits med de senaste åren. Det innebär att brev kommer att skickas ut som gäller fel eller ändringar som kan ha uppstått redan före 2009.

Återkravsläget

De flesta återkraven har uppkommit 2009 eller senare, men det kan finnas några äldre ärenden. Målet är att alla återkravsärenden från det gamla landsbygdsprogrammet ska vara avslutade innan det nya programmet börjar 2015. I dagsläget finns det cirka 250 ärenden kvar att utreda.

Så funkar det

Återkraven kan antingen bero på fel som upptäckts vid Länsstyrelsens fältkontroller. Det kan också vara stödsökanden själv som önskat minska eller ta bort block från sitt åtagande för miljöersättningar. När vi utreder återkrav skickar vi ut ett brev till den som berörs. Där informerar vi om vad vi har kommit fram till i utredningen, och hur stort återkravet beräknas bli. Därefter finns möjlighet att komma in med synpunkter på återkravet innan vi fattar beslut i ärendet.

Maria Strömberg

Foto: Ylva Berry

SAM 2014

Här presenteras i tur och ordning viktiga datum att hålla reda på för dig som sökt SAM 2014.

Viktiga datum

Senast den 15 juni ska du ha rätt att använda den mark du söker gårdsstöd för och du ska ansvara för driften.

Den 16 juni är sista dag att

- komma in till Länsstyrelsen med underskriftssidan till SAM-ansökan för dig som inte har använt e-signering. Om underskriften kommer in efter den 16 juni får du inga pengar.
- ändra uppgifter i din SAM-ansökan.
- föra över stödrätter, om personen som ska överta stödrätterna hade minst 4 hektar jordbruksmark och stödrätter för minst 4 hektar den 3 april.
- ansöka om att överta delar av ett jordbruksföretag. Du som övertar delar av ett jordbruksföretag måste själv ha skickat in en SAM-ansökan med minst 4 hektar jordbruksmark och stödrätter för minst 4 hektar den 3 april för att få gårdsstöd för den mark som du tar över.

Kom ihåg!

Du måste skicka in underskriftssida även när du gör ändringar via SAM-internet om du inte har e-legitimation. Adressen är:
Länsstyrelsen i Stockholms län,
FE 12,
839 81 Östersund.

Efter den 16 juni kan du fortfarande

- ansöka om överföring av ett helt jordbruksföretag, men ansökan måste ha kommit in till Länsstyrelsen innan vi har fattat beslut om utbetalning för de stöd som ingår i överlåtarens SAM-ansökan.
- dra tillbaka delar av din SAM-ansökan under förutsättning att du inte blivit aviserad om kontroll. Om du redan haft kontroll eller inventering av dina marker kan du bara dra tillbaka de delar som är godkända.

Den 30 juni är sista dag för

- sådd om du har åtagande för miljöersättningar på din åkermark.
- växtodlingsplanen att inkomma till Länsstyrelsen om du har åtagande för miljöskyddsåtgärder.

Har du rätt att söka på marken?

Du måste ha rätt att söka på den mark du anmält i SAM. Efter den 15 juni kontrollerar Länsstyrelsen att ingen mark finns med i mer än en SAM-ansökan. Den som vid kontrollen visar sig ha sökt fel riskerar avdrag på sin SAM-ansökan och i värsta fall totalsanktion, det vill säga ingen utbetalning alls. Är avvikelserna över 50 procent, räknat på den korrekt ansökta arealen, blir det även avdrag kommande år. Det går inte att ta bort marken ur ansökan efter det att Länsstyrelsen påbörjat kontrollen. Varje år är det ett antal lantbrukare som får avslag på hela sin ansökan om utbetalning på grund av detta, se till att du inte är en av dem.

Viveka Appeltofft

Gårdsstöd och miljöersättningar nästa år

År 2015 kommer nya regler för både gårdsstödet och miljöersättningarna. Här kommer kort information om det nya.

Gårdsstödet 2015

Gårdsstödet förändras från och med 2015. Stöd-rätternas värde kommer att sänkas och 2019 ska alla stöd-rätter vara lika mycket värda. Pengarna förs istället över till ett nytt stöd som kallas för förgröningsstödet och ett nytt stöd till unga jordbrukare som nyligen startat jordbruksverksamhet. Det föreslås också ett nötkreatursstöd på 800 kr per djur för alla nötkreatur över 1 år.

De nuvarande stöd-rätterna kommer att gälla 2015 också. Övertaliga stöd-rätter, det vill säga stöd-rätter som inte söks för 2015, kommer att dras in till den nationella reserven. De är de med lägst värde som dras in oavsett om du äger eller hyr dem. Har du för många stöd-rätter kan du sälja de du inte använder. Lantbrukare som startar sin verksamhet 2015 kan få stöd-rätter ur den nationella reserven. Det förutsätter då att sökanden inte har drivit jordbruksverksamhet under de fem föregående åren.

Foto: Christina Fagergren

Foto: Ylva Berry

Miljöersättningar 2015

Följande miljöersättningar kommer du att kunna söka nya åtaganden för 2015 i Stockholms län. Hur reglerna kommer att se ut vet vi ännu inte.

- ekologisk produktion
- omställning till ekologisk produktion
- betesmarker och slåtterängar
- restaurering av betesmarker och slåtterängar
- vallodling (oklart ännu i vilka delar av landet som vallodling kan sökas)
- skötsel av våtmarker
- hotade husdjursraser

Kompensationsbidraget kommer också att finnas kvar men det är oklart vilka områden i Sverige som är aktuella för stödet. År 2016 tillkommer minskat kväveläckage och skydds-zoner.

Viveka Appeltofft

Mer information!

På Jordbruksverkets webbplats kan du läsa om Jordbrukarstöden 2015. Där finns aktuell information både om gårdsstödet och miljöersättningarna. Adressen är: www.jordbruksverket.se. Gå in under "Stöd". Välj sedan "Jordbrukarstöd" och därefter "Jordbrukarstöd 2015" i listan till vänster.

Det nya Landsbygdsprogrammet

Det nya Landsbygdsprogrammet börjar långsamt ta form. Stöd för ett fåtal åtgärder kommer att kunna sökas redan under 2014. Det gäller bland annat stöd för rovdjursavvisande stängsel, företagsstöd för vissa investeringar i jordbruket samt projektstöd för investeringar i bredbandsinfrastruktur. De två senare beräknas vara möjliga att söka i september. Inom Greppa näringen räknar vi med att fortsatt kunna erbjuda rådgivning och kompetensutveckling utan avbrott in i nya programperioden.

Eftersom regeringen planerar att skicka in Sveriges förslag till nationellt landsbygdsprogram till EU-kommissionen först före sommaren kan ett godkänt program för Sverige dröja till 2015. Det innebär att de stöd för investeringar som söks 2014 (förutom rovdjursavvisande stängsel) sker på egen risk och

att ansökan om utbetalning inte kan ske förrän det nationella programmet är godkänt och svenska regler trätt i kraft.

Ulrika Geber

Stöd för rovdjursavvisande stängsel

Det kommer att vara möjligt att söka stöd för rovdjursavvisande stängsel redan under 2014 med start under maj månad. Det är ännu oklart hur mycket medel som kommer att finnas tillgängliga att söka. Det är outnyttjade medel från programperioden 2007 till 2013 som kommer att användas. Därför kommer också de gamla reglerna för stödet att gälla även under 2014. Kontakta Länsstyrelsen för att få mer information.

Utbetalning av stöd - varför tar det sån tid?

Många har märkt att handläggningstiden på Länsstyrelsen för ansökan om utbetalning inom Landsbygdsprogrammets olika stöd har ökat betydligt under det senaste året. Varför är det så? Vad kan man göra för att få sina pengar snabbare?

Få kompletta ansökningar

De långa handläggningstiderna har flera orsaker. En är att det är fler som ansöker om utbetalning nu i slutet av utbetalningsperioden. Men den viktigaste orsaken är att det bara är en liten andel av alla ansökningar som är kompletta när de kommer till Länsstyrelsen. Det är alltifrån mindre slarvfel till att det saknas stora delar av redovisningen av resultat och ekonomi. En annan orsak är att Sverige fått kritik vid revisioner både från EU och nationella revisorer för att dokumentationen i handläggningen inte varit tillräckligt tydlig. Det har resulterat i att Jordbruksverket behövt göra nya regeltolkningar som gäller retroaktivt. I sin tur innebär det att Länsstyrelsen kräver mer dokumentation från er sökande.

Stor utmaning

Trots att vi arbetar med effektiviseringar och satt in betydligt fler personer som handlägger ansökningar av utbetalning ser vi att det är en stor utmaning. Alla de som fått stöd beviljade inom Landsbygdsprogrammet 2007 till 2013 måste hinna få utbetalt innan programmet

stänger. För att det ska lyckas behöver fler ansökningar vara kompletta då de kommer till Länsstyrelsen. Vi arbetar på olika sätt för att underlätta för de sökande att göra rätt från början. Men det innebär också att det inte finns utrymme att göra upprepade kompletteringar. Stödsökande har alltid rätt att komplettera ansökan en gång. Därefter fattas beslut om utbetalning.

Redovisa rätt

En komplett ansökan sparar mycket tid. Läs beslut och anvisningar, använd [checklistan](#) som finns på vår webbplats och utnyttja vår "drop-in"-inlämning som du kan läsa mer om nedan – allt för att undvika onödiga och tidskrävande kompletteringar.

Ulrika Geber

Foto: Ylva Berry

Drop-in för färre fel

Sedan februari erbjuder Länsstyrelsen "drop-in"-mottagning för inlämning av ansökningar om utbetalning. Staffan Ahrén tog chansen.

Vid "drop-in"-mottagningen kan du personligen lämna in din ansökan till en handläggare som snabbt kan titta igenom ansökan för att kontrollera att samtliga delar ingår. Tillfällena är till för att minska antalet slarvfel i ansökningarna och på så vis minska handläggningstiden.

En som använt sig av möjligheten är Staffan Ahrén på Husa Gård i Brottbby. Staffan hade fått beviljat företagsstöd för att investera i ett djurstall. När det var dags att ansöka om utbetalning läste han i denna tidning om möjligheten att åka in till Länsstyrelsen och personligen lämna ansökan till en handläggare.

– Jag trodde att det var det smartaste sättet att få igenom ansökan snabbt. Annars vet man aldrig om det är rätt. Det kan vara en detalj jag förbisett, och då kan det ta hur lång tid som helst, säger Staffan.

Väl på Länsstyrelsen upptäckte handläggaren som

tog emot Staffan att själva ansökningssblanketten fattades. Snabbt kunde en blankett skrivas ut, fyllas i och undertecknas. Eftersom ansökan var korrekt och helt komplett i övrigt kunde den komma med redan vid nästa utbetalning.

Normalt handläggs ansökningarna i den ordning de kommit in. Men helt kompletta ansökningar kan gå vidare till utbetalning före sådana där kompletteringar dröjer.

Ulrika Geber

Välkommen på Drop-in!

Tisdagar mellan 8.30 och 10.00 är du välkommen till Länsstyrelsen för att lämna din ansökan om utbetalning av företags- och projektstöd

Länsstyrelsen
Stockholm

Aktuell kompetensutveckling

Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling: Europa
investerar i landsbygdsområden

Ta chansen nu!

Här finns annonser med aktuella erbjudanden om kompetensutveckling. Ta vara på möjligheten under 2014 eftersom vi ännu inte vet vad det nya Landsbygdsprogrammet kommer att erbjuda av möjligheter till kompetensutveckling.

Om aktiviteterna

För mer detaljerad information hänvisar vi till Länsstyrelsens webbplats, www.lansstyrelsen.se/stockholm. I kalendern som du hittar längst ner på startsidan finns alla aktiviteter. Den uppdateras löpande, så där kan du även hitta aktiviteter som inte hinner annonseras i de tre tryckta numren av Landsbygd i Centrum.

Aktiviteterna som annonseras här genomförs av olika aktörer men bekostas helt eller delvis genom Landsbygdsprogrammet 2007-2013 som finansieras av EU och svenska staten. För en del aktiviteter tas en deltagaravgift ut. Eventuell deltagaravgift anges i annonsen. OBS! Efter sista anmälningdag är anmälan bindande.

Foto: Christina Fagergren

Kurscheck

Nu finns möjligheten för dig som är landsbygdsföretagare att söka ett bidrag till ditt deltagande i kurser och studieresor som inte redan är anordnade med medel från Landsbygdsprogrammet. Du kan även söka medel för transport och övernattnig för att delta i flerdagarskurser som ges på annan ort och anordnas inom Landsbygdsprogrammet. Länsstyrelsen lämnar maximalt 10 000 kr och upp till 70 % i stöd per företagare under 2014.

Skicka intresseanmälan innan kursstart till Mette Kjöbek Petersen, mette.kjobekpetersen@lansstyrelsen.se alternativt 010-223 14 08

Förverkliga din företagsdröm

Har du en affärsidé, vill starta eget företag men vet inte hur? Du som är eller vill bli landsbygdsföretagare i Stockholms eller Södermanlands län har nu möjlighet att anlita en erfaren affärsrådgivare som kan lotsa dig framåt, vara ett bollplank för dina tankar och idéer och hjälpa dig att strukturera din vision till en handlingsplan.

Kostnad: 500 kronor per timme + moms.

Kontakt: Helle Reeder, 073-849 00 02. LRF Konsult.

Ökad lönsamhet för småföretagare

Att marknadsföra sig gemensamt med andra företagare eller att skapa paketslösningar tillsammans med andra aktörer är exempel på företagarsamverkan. Det innebär att man bygger affärer ihop och därmed också delar risker och möjligheter. Det är ett smart sätt att både utvecklas och att växa som företag. Coompanion Roslagen & Norrort erbjuder information och rådgivning i samverkansprocessen.

Kontakt: Bridget Wedberg, bridget.wedberg@coompanion.se, 070-847 92 56, roslagen.coompanion.se

Bygdecheck

Föreningar och utvecklingsgrupper på landsbygden i Stockholms län kan ansöka om en bygdecheck om 5 000 kronor om de ska träffa en annan utvecklingsgrupp i en annan bygd eller förort i Sverige.

Kontakt: Åsa Pettersson, 010-223 15 16 alternativt asa.pettersson@lansstyrelsen.se

Rådgivningscheck

Känner du ett behov av att diskutera utvecklingsidéerna för ditt företag med en rådgivare? Om dina utvecklingsplaner är förenliga med Landsbygdsprogrammet för Sverige 2007-2013 finns chansen att få en rådgivningscheck. Anmäl intresse och rekquirera blankett från Länsstyrelsen.

Kontakt: Sofia Ståhle sofia.stahle@lansstyrelsen.se alt. 010-223 15 84, eller Åsa Pettersson, 010-223 15 16 alt. asa.pettersson@lansstyrelsen.se

Ny handbok om energi- effektivisering i djurhållningen

LRF:s nya handbok är fylld med konkreta råd för hur det kan gå åt färre kilowattimmar per liter mjölk eller per uppfödd smågris. Råden sparar kostnader och minskar klimatpåverkan.

Ladda ner hela eller delar av handboken på:
<http://www.lrf.se/Energi/Spara-energi/>

Vill ni bli besöksgård?

Det finns plats för ett par gårdar till i LRF Mälardalens projekt som ska hjälpa lantbruksföretag att göra affärer genom besöksverksamhet. Utbildningar, inspirationsseminarier och studiebesök inom marknadsplanering, försäljning, prissättning, värdskap, presentationsteknik, sociala medier och storytelling ska ge kunskaper och verktyg för att skapa attraktiva besöksaktiviteter och event. Deltagande företag kommer att jobba med sin egen affärsplan och sitt eget varumärke.

Information & anmälan: Helena Isakson, 0171-417 645, 072-981 12 69, helena.isakson@lrf.se.

Individuell tvärvillkorsrådgivning

Undvik att få avdrag på gårdsstödet! Vi ger dig en fullständig genomgång av tvärvillkoren och en åtgärdslista för förbättringar.

Kostnad: Tvärvillkorsmodul för enbart växtodling kostar 2 300 kr + moms och för både djur och växtodling 3 450 kr + moms.

Anmälan & kontakt: Kikki Fors, HS Konsult AB, 070-222 25 52, eller kikki.fors@hushallningsallskapet.se.

Effektiv plöjning

Plöjning kan minska roto-gräs, sanera svampsjukdomar och förbättra markstrukturen. Om plogen är rätt inställd blir den lättare att dra, kapaciteten ökar, resultatet blir bättre och bränsleförbrukningen kan minska med upp till 20-25 % (ca 5 l/ha). Kursen innefattar både ett teoretiskt och ett praktiskt pass. Du erbjuds även hjälp att ställa in din egen plog.

Intresseanmälan: Mette Kjöbek Petersen, 010-223 14 08 alt. mette.kjobekpetersen@lansstyrelsen.se. Vi kan ordna kursen på din gård om det blir tillräckligt många anmälda.

Greppa Näringen

Greppa Näringen erbjuder kostnadsfri individuell rådgivning som både lantbrukare och miljön tjänar på. Målen är minskad övergödning, säker användning av växtskyddsmedel och minskade utsläpp av klimatgaser.

Du som har mer än 50 hektar åkermark och/eller mer än 25 djurenheter är välkommen att bli medlem. Du erbjuds rådgivning om växtnäringsbalanser, kväve- och fosforstrategier, växtskyddshantering, kontroll av foderstater, markpackning och mycket mer inom flera olika rådgivningsmoduler anpassat efter gårdens produktion. Greppa Näringen är en samordnad satsning mellan Jordbruksverket och länsstyrelserna med stöd av LRF. Läs mer om vilken rådgivning som erbjuds på Greppa Näringens webbplats, www.greppa.nu.

Just nu har vi inga avtal, men vi får antagligen nya medel snart.

Hitta rådgivare: www.lansstyrelsen.se/Stockholm/lantbruk. Kontaktperson på Länsstyrelsen är Emma Lenmo, 010-223 14 27, emma.lenmo@lansstyrelsen.se

Foto: Christina Fagergren

GPS för stora och små lantbruk – bra för ekonomi och miljö

Vi går igenom positioneringssystem i lantbruk. Både fördelarna och möjligheterna med enkla, lite billigare lösningar och mer avancerade. Dagen börjar på sal med teori och sedan går vi ut i fält och testar att köra själva.

Kursen är en halvdagsaktivitet och du väljer själv om du vill gå förmiddag eller eftermiddag!

Föreläsare: Per-Anders Algerbo, forskare och rådgivare från JTI – Institutet för jordbruks- och miljöteknik

Tid: onsdagen 4 juni 9:00 – 12:00 eller 13:00 – 16:00

Plats: Kvinnerstaskolan

Information: Helena Högberg Åkerhielm, tfn 010-224 84 27, e-post helena.h.akerhielm@lansstyrelsen.se

Anmälan: senast 30 maj via kalendern på Länsstyrelsens webbplats www.lansstyrelsen.se/orebro.

Rådgivning om ekologisk grönsaksodling

För dig som yrkesmässigt odlar eller funderar på att lägga om till ekologisk odling av grönsaker, i växthus eller på friland, finns möjlighet till kostnadsfri enskild rådgivning.

Kontakt: Elisabeth Ögren, elisabeth.ogren@lansstyrelsen.se, 010-224 93 85, 070-325 38 12, Länsstyrelsen i Västmanlands län.

Foto: Marianne R Berlin

Intresseanmälan för rådgivning om ekologisk odling

Nu finns möjlighet till enskild rådgivning om ekologisk odling av frukt, bär och perenna grönsaker.

Intresseanmälan & information: Kirsten Jensen, 070-571 53 51 eller, kirsten.jensen@lansstyrelsen.se

Ekologisk rådgivning

Det finns möjlighet att få gratis rådgivning för omläggning eller utökning av ekologisk produktion i växtodling eller djurhållning i Stockholms län. Rådgivningen utförs av ekologiska rådgivare på HS Konsult AB.

Kontakt: Stina Stabo, stina.stabo@hushallningssallskapet.se, 070-399 11 89.

Rådgivning om ekologisk fjäderfäproduktion

För dig som tänker utöka den ekologiska produktionen eller lägga om till ekologisk fjäderfäproduktion finns möjlighet till rådgivning.

Kontakt: Åsa Odelros, 070-697 66 11 eller 0291-610 41.

Restaurera en allé?

Vi erbjuder personlig rådgivning inför allérestaureringar till dig som har en allé med restaureringsbehov.

Anmäl ditt intresse till Måns Svensson, 010-223 15 93 eller mans.svensson@lansstyrelsen.se så snart som möjligt. Vi kan tyvärr inte lova att alla som hör av sig får en rådgivning.

Affärsutveckling för trädgårdsföretagare

Under 4 dagar får du verktygen som krävs för att ta tillvara på dina idéer och ta ditt företag till nästa nivå. Du får hjälp med att ta fram en affärsplan och får arbeta med dina mål och ditt varumärke för att skapa långsiktig lönsamhet. Det blir även inspirerande föredrag av trädgårdsföretagare och du får höra om marknadsanalys, marknadsföring, varumärken, försäljning, prissättning och ekonomi. Det här är en kurs för dig som vill utveckla och öka lönsamheten i ditt företag eller som har en affärsidé och ska starta företag på landsbygden.

Tid & plats: 4 dagar under hösten i Södermanland

Kostnad: Kursavgift 1400 kr + mat och ev. hotellövernattning.

Kontaktperson: Viktoria Östlund, viktoria.ostlund@lrf.se 0171-41 76 36

Marknadsdag för trädgårdsföretagare

Lär dig om trädgårdsnäringsens framtidsutsikter och regionens möjligheter samt hör representanter från restaurang, grossist-företag, kommun och handel berätta om grödor och förädlade varor som man ser en marknad för på kort och lång sikt. Både trädgårdsproducenter som vill utveckla sin verksamhet och hitta nya produktgrupper och/eller kunder, och de som går med tankar på att börja producera trädgårdsgroddor är välkomna.

Tid och plats: Hösten 2014 i Stockholm

Kostnad: kursavgift 220 kr + mat

Kontaktperson: Viktoria Östlund, viktoria.ostlund@lrf.se 0171-41 76 36

Fråga kon

Fråga kon är en rådgivningstjänst för mjölkgårdar som tagits fram av Svensk Mjök och som syftar till att ge praktisk rådgivning för förbättring av djurhållningen och djurhälsan. Djurbaserade mått för kor, kalvar och ungdjur som bedöms av kalibrerade bedömare.

Anmälan & kontakt: Martin Odensten, husdjursrådgivare
021-17 77 23 eller 070-338 50 10.

Kostnad: 4 000 kr + moms.

Arrangör: HS Konsult.

Foto: Åsa Pettersson

Ängsfältvandring

Är du nyfiken på vad som gör slätterängar så intressanta och bevarandevärda? Packa kaffekorgen och besök en riktig slätteräng när den blommar som bäst! Mats Nordin, enheten för naturvård och Måns Svensson, enheten för lantbruksfrågor visar och berättar om ängens värden och historia.

Tid och plats: Väsby hage, Munsö den 28 maj. Kurstid 18-20.

Deltagaravgift: Kostnadsfri för deltagaren.

Anmälan och kontakt: senast 22 maj via kalendern på Länsstyrelsens webbplats eller till Måns Svensson, 010-223 15 93 alt. mans.svensson@lansstyrelsen.se

Arrangör: Länsstyrelsen i Stockholms län

Historisk växtvandring

Museiträdgårdsmästare Maria Löfgren guidar genom tid och rum på Vallby Friluftsmuseum, med växter och grödor i centrum. Fristående fortsättning på kursen "Bondens och torparens trädgård".

Tid: Måndag den 25 augusti kl. 13.00 – 15.00

Plats: Vallby Friluftsmuseum, Västerås

Anmälan: före 17 augusti i första hand via Kurskalendern på vår hemsida www.lansstyrelsen.se/vastmanland alt. Länsstyrelsens växel, 010-224 90 00.

Kostnad: kostnadsfri. Vi avslutar med fika som du antingen kan ta med dig själv eller köpa på värdshuset.

Vägbeskrivning: Karta finns på hemsidan: <http://www.vallbyfriluftsmuseum.se/infor-besoket/hitta-hit.shtml>

Frågor? Kontakta Elisabeth Håkansson, Länsstyrelsen, 010-224 92 79 eller elisabeth.hakansson@lansstyrelsen.se

Mycket är på gång inom projektet Trädgård som tillgång! På webbplatsen för Länsstyrelsen i Västmanlands län kan du anmäla dig till nyhetsbrevet.

Bredband i världsklass – även på landsbygden!

Coompanion erbjuder kostnadsfri processledning, rådgivning och utbildning för er som funderar på, eller har påbörjat ett arbete med att planera för bredband i er bygd.

Kontakt: Bridget Wedberg, bridget.wedberg@coompanion.se, 070- 847 92 56, roslagen.coompanion.se

Svamp i norr

Följ med på en spännande resa till goliatmusseronens hemtrakter i Västerbotten! Vi besöker den framgångsrika ekonomiska föreningen Svamp i Norr och får bland annat följa plockare i fält, höra om japanernas kvalitetskrav, följa kedjan av olika svampar från skog till avsalu och smaka maträtter av svamp. Studieresan består av gemensam bussresa från Uppsala, tre övernattningar, fältdag, studiebesök och föreläsningar.

Datum: 14-17 augusti

Deltagaravgift: 850 kr exkl. moms. Kostnad för logi och förtäring tillkommer.

Anmälan: före 19 juni, hskonsult@hushallningssallskapet.se

Mer information: Kikki Fors, 070-222 25 52.

www.hushallningssallskapet.se/hskonsult

Ska du skicka paket eller rekommenderat brev till Länsstyrelsen?

I så fall ska du skriva adressen så här:

Länsstyrelsen i Stockholm
Enheten för lantbruksfrågor
ATT: handläggarens namn
Box 22067
104 22 Stockholm

Foto: Christina Fagergren

Då tas försändelsen emot av Länsstyrelsens kundtjänst som sedan överlämnar den till handläggaren. Om du istället skriver en enskild handläggares namn överst lämnar inte Posten försändelsen till kundtjänst, vilket försvårar och fördröjer hanteringen. Glöm inte att också ange eventuellt journalnummer!

Landsbygd i Centrum ges ut inom Landsbygdsprogrammet för Sverige år 2007-2013

Enheten för lantbruksfrågor:

Geber Ulrika	Lantbruksdirektör	010-223 13 29
Andersson Henrik C	Länsfiskekonsulent, fiske- & skärgårdsfrågor	010-223 12 13
Appeltoft Viveka	Ansvarig för gårdsstöd, samordnare av SAM	010-223 12 20
Berry Ylva	Fältkontroller, SAM-handläggning, Landsbygd i Centrum	010-223 12 43
Carlsson Cathrine	Återkrav	010-223 12 71
Carlsson Lars	Företagsstöd, projektstöd, startstöd, fastighetsfrågor	010-223 12 73
Dymarek Katarina	Utbetalningar inom Landsbygdsprogrammet & Fiskeriprogrammet	010-223 12 91
Florman Anna-Karin	SAM-handläggning, husdjur	010-223 13 12
Fägerlind Clara	Utbetalning av företags- & projektstöd, bredband	010-223 13 27
Hammarbäck Peter	Utvald miljö, ängs- & betesmarksinventering, fältkontroller	010-223 13 50
Johansson Claes	Bredband, förberedelser inför nya Landsbygdsprogrammet	010-223 13 89
Kjöbek Petersen Mette	Ansvarig för kompetensutveckling, Landsbygd i Centrum, biodlingsfrågor	010-223 14 08
Lanneborn Lovisa	Fältkontroller av tvärvillkor & djurmärkning	010-223 14 20
Larsson Anders C	Ansvarig för företagsstöd, projektstöd, startstöd, Leader, fastighetsfrågor	010-223 14 21
Lenmo Emma	Fältkontroller, återkrav, stallgödselfrågor, kompetensutveckling	010-223 14 27
Liljander Paulina	Fältkontroller, flyghavre, kartfrågor, Utvald miljö: mångfaldsträda	010-223 14 29
Lindqvist Carina	Fältkontroller, återkrav	010-223 14 38
Lindstam Mikael	Fältkontroller	010-223 16 52
Malmlof Maria	Kulturmiljöfrågor och kompetensutveckling inom landsbygdsprogrammet	010-223 14 52
Nigell Richter Kristina	SAM-handläggning	010-223 14 70
Pettersson Åsa	Kompetensutveckling, företagsstöd, projektstöd, rovdjursstängsel	010-223 15 16
Rönnow Anna	Fältkontroller av tvärvillkor & djurmärkning	010-223 15 44
Sjöberg Heidi	Administratör, administration av bitillsyn	010-223 15 58
Sjöberg Niklas	Fiske- & skärgårdsfrågor	010-223 15 59
Strömberg Maria	Ansvarig för återkrav	010-223 15 80
Stähle Sofia	Utbetalning av projektstöd inom Leader	010-223 15 84
Stålnacke Pia	Vattenhushållning, Utvald miljö: våtmarker & växtnäring	010-223 15 85
Svensson Måns	Kompetensutveckling, utbetalning av företags- & projektstöd	010-223 15 93
Tykesson Johannes	Kontrollansvarig	010-223 16 06
Williamsson Hanna	Redaktör Landsbygd i Centrum, Utvald miljö: betesmarker	010-223 16 26
Åkerström Rose-Mari	Ansvarig för miljöersättningar, SAM-handläggning, tvärvillkor	010-223 16 38

E-postadress: lantbruk.stockholm@lansstyrelsen.se